

Ivo van Hove & Toneelgroep Amsterdam The Fountainhead van Ayn Rand

regie **Ivo van Hove** spel **Robert de Hoog, Aus Greidanus jr., Hans Kesting, Hugo Koolschijn, Ramsey Nasr, Frieda Pittoors, Halina Reijn, Bart Slegers, Janni Goslinga** tekst **Ayn Rand** bewerking **Koen Tachelet** vertaling **Jan van Rheenen, Erica van Rijsewijk** dramaturgie **Peter Van Kraaij** scenografie & lichtontwerp **Jan Versweyveld** compositie **Eric Sleichim** kostuums **An D'huys** video **Tal Yarden** muzikale uitvoering **bl!ndman (drums) Yves Goemaere, Hannes Nieuwlaet, Christiaan Saris** assistentie regie **Nina de la Parra** assistentie dramaturgie **Vera Hoogstad** assistentie scenografie **Ramón Huijbrechts, Roel Van Berckelaer** assistentie video **Rodrik Biersteker** assistentie compositie **Jenneke van Obdeijn** hoofd techniek & productie **Wolf-Götz Schwörer** productieleiding **Edith den Hamer, Michiel van Schijndel** techniek **Reyer Meeter (1ste inspiciënt), Wouter Breepoel, Sander Van Elteren, Martijn Hoogland, Karl Klomp, Stijn Van Der Leeuw, David Logger, Pieter Roodbeen, Erwin Sterk, Theunis Zijlstra, Dennis van Scheppingen** hoofd kostuumatelier **Wim van Vliet** kostuumatelier **Farida Bouhbouh** kleedster **Jacolien Honders** castingadviezen **Hans Kemna** particulier producent **Emmerique Granpré Moliere** repetitor **Robert Joosten** met dank aan **Macbike, Oogappel, Niek Oostendorp, Stout Lingerie, Jeroen Sukel, Zina**

The Fountainhead by Ayn Rand | Used by permission of Curtis Brown Ltd. | Copyright © 1943 | All rights reserved | Uitgeverij Luitingh-Sijthoff brengt 'The Fountainhead' uit onder de titel 'De eeuwige bron'.

De voorstelling duurt ongeveer **4 uur, inclusief pauze (na 1 uur 40 minuten)**.
Op zaterdag 21 november voorzien we een eetpauze van 40 minuten.

© Jan Versweyveld

Gelieve uw GSM uit te schakelen.

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be. Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.

Reageer en win

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ... betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen. Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze. Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

Grand café deSingel

open alle dagen 9 → 24 uur
informatie en reserveren
+32 (0)3 237 71 00
www.grandcafedesingel.be
drankjes / hapjes / snacks / uitgebreid tafelen

Ivo van Hove:

“Voor een stuk dat ik kies moet mijn hart in vuur en vlam staan.”

Waar kies je voor in het leven? Kies je voor je idealen en ben je bereid daar alles voor op te offeren? Of ben je bereid tot compromissen? In 'The Fountainhead', haar debuutroman uit 1943, stelt schrijfster Ayn Rand tijdloze vragen, zegt regisseur Ivo van Hove van Toneelgroep Amsterdam. Hij is de eerste die deze grote ideeënroman op het toneel brengt. In haar controversiële boek pleit Rand ondubbelzinnig voor rigide idealisme. van Hove: “Al het andere is verachtelijk. Ik ben daar genuanceerder in.”

'The Fountainhead' is een boek dat een devote schare volgelingen heeft, die het beschouwen als een gids bij existentiële levensvraagstukken. In Nederland is het een cultboek dat minder bekend is, maar even goed lezers diep raakt. Op de flap van de Nederlandse uitgave verklaren onder meer theatermaakster Adelheid Roosen, tv-presentator Chris Zegers en actrice Hannah Verboom dat ze kracht en wijsheid putten uit 'The Fountainhead'. Opvallend is ook dat de negen voorstellingen op het Holland Festival ongewoon snel allemaal uitverkocht waren. En zelfs een thema-avond van Toneelgroep Amsterdam over de voorstelling leverde op een maandagavond in Amsterdam al een volle schouwburg op.

Met haar radicale opvattingen over extreem individualisme is Rand in de Verenigde Staten ook de lieling van rechts. Financieel zwaargewicht Alan Greenspan is zijn leven lang al een volgeling van Rand en bracht haar ideeën in de praktijk. Maar de politieke uitwerking van haar filosofie vindt vooral plaats in haar tweede roman, 'Atlas Shrugged'. Dat is het boek over uitiem kapitalisme dat de republikeinse running mate Paul Ryan bij de laatste verkiezingen liet rondgaan in de Tea Party. Maar een analyse in The New York Times liet zien dat atheïst Rand de christelijke Ryan snoeihard zou afwijzen om zijn conservatisme en bemoeizuchtige ethiek.

Hoofdpersoon van 'The Fountainhead' is Howard Roark, in het toneelstuk gespeeld door Ramsey Nasr: een jonge architect die tegen de heersende mode in functioneel en vernieuwend wil bouwen. Voor zijn ideeën over architectuur liet Rand zich inspireren door modernist Frank Lloyd Wright. Tegenover hem staat zijn vriend Peter Keating, gespeeld door Aus Greidanus jr., die snel carrière maakt door precies te ontwerpen wat opdrachtgevers, pers en publiek graag zien: herkenbare kopieën van bestaande gebouwen.

“Toch is 'The Fountainhead' geen relatiedrama met psychologisch gemotiveerde helden”, zegt Van Hove. “Het boek greep me omdat de personages herkenbaar zijn, maar ook 'larger than life'. Je kunt wel komen kijken om je emotioneel verbonden te voelen met een personage, maar daar is het Ayn Rand en mij niet om te doen. De figuren ontstijgen de individualiteit en worden representanten van ideeën. Ze krijgen wagneriaanse proporties. Dat moeten de acteurs ook doen in hun spel. Hun spel moet uit zijn voegen treden.”

Het architectenmilieu staat centraal in van Hove's

regie. “Dat milieu is een bron van schepping. Er worden huizen bedacht voor mensen. Op het toneel wilden we een ruimte creëren waaraan je zou zien wat er gemaakt en ontworpen wordt - een ideeënfabriek. Die door Jan Versweyveld ontworpen ruimte bestaat uit werkbanken voorop en aan weerszijden van het podium. Centraal in de ruimte hangt een filmdoek, waarop onder meer via camera's boven de tafels te zien is wat de acteurs schetsen. Om hun architectenwerk geloofwaardig te laten overkomen, zijn Nasr en Greidanus op tekenles gegaan”, vertelt van Hove.

Het zijn de jaren twintig, het modernisme komt op. De wereld verandert. Roark is een visionair die bereid is elk offer voor zijn idealen te brengen. Als hij geen opdrachten meer krijgt als architect, gaat hij steenhouwen in een steengroeve. van Hove: “Zijn rechtlijnigheid is die van Rand. Als je beelden van haar terugziet: ze knippert niet met haar ogen als ze praat. Het is een puur rationele vrouw, die overtuigd is dat ze de waarheid in pacht heeft.”

van Hove kan ver meegaan in de eigenzinnigheid van Roark. “Waar ik me erg in herken, is de scène waarin de architecten wordt gevraagd te bouwen op een rotspunt. Zijn vriend en tegenpool Keating vindt dat je stukken uit die rots moet kappen. Roark wil de rots zo laten en het huis er op aanpassen. Als hij dat uittekent, ontstaat er een magisch moment, met een wonderschoon gebouw, op die onherbergzame rots.”

Maar het onwankelbaar geloof in eigen gelijk bij Roark staat ver van de regisseur. “Enerzijds is dat jaloersmakend. Voor een stuk dat ik kies moet mijn hart in vuur en vlam staan. Ik moet een zienswijze tonen. Maar als ik een mening heb en iemand anders een tegenovergestelde mening, dan kan daar een derde, betere mening uit voortkomen. Daar geloof ik in. “Hoewel, vervolgt hij, “als ik weet dat ik ergens niet vanaf ga wijken, onderteken ik de laatste tijd mijn mails aan medewerkers met 'Howard'. Dat is een grap, maar iedereen weet dat discussie dan uitgesloten is.” Roarks vernieuwingsdrang botst op het conformisme van Keating, terwijl zijn individualisme wordt bestreden door de invloedrijke architectuurcriticus Ellsworth Toohey, gespeeld door Bart Slegers, die pleit voor solidariteit en gelijkheid. Toohey is een interessante figuur, zegt van Hove: “Journalist van een gezichtsbepalende krant, iemand die carrières kan maken en breken. Zijn ideaal is herkenbaar voor ons en hij heeft ogenschijnlijk een warmere persoonlijkheid dan Roark.” Maar Toohey slaat door in zijn strijd tegen individualisme. “En aan zijn sociale droom blijkt een duistere achterkant te zitten. Toohey wil macht en dat maakt hem tot alles bereid. Eigenlijk is 'The Fountainhead' een faustiaans drama. Wie verkoopt zijn ziel aan de duivel? Wie is de duivel? De duivel blijkt veel verschillende gedaantes te hebben.”

De ideeënoorlog maakt 'The Fountainhead' relevant voor deze tijd, aldus van Hove. “Het liberalisme en individualisme waar Roark voor staat, hebben een ontzettende vlucht genomen, zowel in politieke als in

© Jan Versweyveld

maatschappelijke zin. En of je nu voor of tegen Rands opvattingen bent: ze zijn zo scherp geformuleerd dat je gedwongen wordt je ertoe te verhouden.”

Pas aan het slot worden Roarks ideeën politiek concreet. Hij neemt een opdracht voor sociale woningbouw aan, maar zegt dat het hem niet kan schelen of iemand goedkoop kan wonen. Het enige dat hij wil is bouwen. Op zijn manier. van Hove: “Daar voel je zijn afkeer van de verzorgingsstaat. Dat is het moment dat je echt kunt denken dat Roark je tegenstaat.”

Door zijn onafhankelijke houding lijkt Roark onaantastbaar. Maar dat onaantastbare ontbreekt in de liefde die hij voelt voor Dominique, gespeeld door Halina Reijn. Zij valt voor zijn rigide geest, maar toont haar liefde door hem te trotseren en zijn loopbaan te dwarsbomen. “Elke keer dat ik weet dat ik je gekwetst heb, zal ik je toestaan mij te bezitten”, zegt ze. Hun affaire begint met geweld, waarbij zij genot ervaart: precies zo’n moment waarop normale psychologie als verklaring tekortschiet. “Dominique is het personage dat de meest verrassende ontwikkeling doormaakt”, zegt van Hove. “Ze begint als een extreme pessimist. Als iemand die niet meer gelooft in de goedheid van de mens. Die niet gelooft dat de mens iets zinnigs doet met de potentie die hij heeft. Tegen Roark zegt ze: ‘Jij bent iemand die wel die potentie kan benutten. Maar ik denk dat het je niet zal lukken en ik ga het bewijzen.’ Waarop hij laat weten te wachten tot ze die strijd heeft gestreden. Tegelijk beleven zij op hun manier wel een tedere liefde en een enorme passie.”

Haar talent voor omkeringen toont Dominique in haar pleidooi voor het slopen van een tempel die Roark heeft gebouwd. Het klinkt eigenlijk als een lofrede. Ze zegt: “Die tempel is heiligschennis. Een bedreiging. Als men hem toestaat te bestaan, zal niemand zichzelf meer in de spiegel durven bekijken, omdat hij oog in oog staat met zijn eigen nietigheid tegenover dit

fenomenale gebouw. Dat moet je de mens niet aandoen. [...] Wat heeft het voor zin te bouwen voor een wereld die niet bestaat?” van Hove: “Dominique is een super geraffineerde vrouw en dat is een fantastische speech, een toppunt van sofisme. Helemaal Antonius uit ‘Julius Caesar’ van Shakespeare. Ze wil Roark de pijn van de afwijzing besparen.” van Hove ziet haar als een vrouw die zich afvraagt waarom ze zich zou ontwikkelen en carrière maken. “Want dat betekent toch niks. Voor de meeste mensen, zegt ze - en daar hoor je Rand - is een huisvrouw belangrijker dan een kunstenaar.”

Over veel denkt hij anders dan Rand maar van Hove volgt haar als ze scheppende kunstenaars hoog aanslaat. “Durf te bewonderen. De wereld heeft kunstenaars nodig.”

Als sinds 2007 zat van Hove achter de rechten van ‘The Fountainhead’ aan. “Matthias Mooij, mijn voormalig assistent gaf me het boek, met de opdracht: ‘Dit moet jij lezen. Nu.’ Ik dacht: godverdomme, 750 pagina’s, kleinbedrukt, lelijke pocket. Maar ik begon te lezen en ben niet meer gestopt. Ik was gegrepen doordat de figuren zo herkenbaar, maar ook larger than life zijn. Dat vond ik beeldend en teatraal, dus ik heb meteen geprobeerd de toneelrechten te krijgen.” Die waren niet ter beschikking. Met de verfilming van Rands tweede roman ‘Atlas Shrugged’ op komst, met mogelijk Angelina Jolie, waren die geblokkeerd. Want als de film een succes werd, zou er meer te verdienen zijn. van Hove: “Ik heb tegen mijn dramaturge gezegd: je moet elke vier maanden naar de rechten vragen. Dat heeft ze braaf gedaan, vijf jaar lang, terwijl ik het al lang vergeten was. Totdat twee jaar geleden opeens werd geroepen: ‘We hebben hem!’ En ik: ‘We hebben wat?’ ‘The Fountainhead!’ Onlangs hoorde ik dat die rechten bij Brad Pitt hadden gelegen.”

Bron: Ron Rijghard in NRC Handelsblad, 12 juni 2014

Ivo van Hove

“Ze noemen me een bad boy en een iconoclast en daar voel ik me goed bij.” Ivo van Hove (Kwaadmechelen, °1958) is één van de meest baanbrekende, veelzijdige en internationaal georiënteerde theatermakers uit onze contreien. Hij was/is tegelijk regisseur, directeur, programmator, lesgever. Hij begon zijn carrière als toneelregisseur in 1981 met producties van eigen hand ('Ziektekiemen', 'Geruchten', 'Wilde Heren'). Vanaf het begin van de jaren tachtig vormde hij een hecht team met scenograaf en lichtontwerper Jan Versweyveld. Hij leidde AKT, akt-vertikaal, De Tijd, het Zuidelijk Toneel en sinds 2001 Toneelgroep Amsterdam. Kenmerkend voor het theater van Ivo van Hove is het slopen van muren; muren tussen woord en techniek, tussen rede en emotie, tussen vernieuwing en traditie. Theater als een zoektocht naar het moment waarop de handeling de realiteit raakt. van Hove laat zich niet door grenzen bedwingen. Geografisch kleurt hij buiten de lijntjes, zijn producties werden gepresenteerd op internationale podia, hij werkte met Duitse, Amerikaanse, Nederlandse en Belgische acteurs. Sinds 1984 is hij verbonden aan het conservatorium Antwerpen, waar hij betrokken is bij het artistiek beleid. Van 1997 tot en met 2004 was Ivo van Hove directeur van het Holland festival waar hij jaarlijks een selectie presenteerde van internationaal theater, dans en opera.

Ivo van Hove heeft een vijftigtal regies op zijn palmares staan. In deSingel presenteerden we inmiddels meer dan veertig producties. Hij is thuis in vele genres, ook in dit opzicht verraadt zijn curriculum een grensoverschrijdend karakter. Hij ensceeneerde een televisiedrama ('Thuisfront'), verscheidene opera's, onder meer bij de Vlaamse Opera de topproducties 'Lulu' en 'Der Ring des Nibelungen', bij De Munt 'Idomeneo' en 'La Clemenza di Tito', bij Opéra de Lyon 'Macbeth' en in Teatro Real 'Brokeback Mountain', en zelfs een musical ('Rent'). In 2009 ging zijn eerste speelfilm 'Amsterdam' in première. Ivo van Hove's werk wordt geregeld gelauwerd: onder meer tweemaal een Obie Award voor beste regie van een off-broadway productie in New York (voor 'More Stately Mansions' en 'Hedda Gabler'), de Theaterfestivalprijs (1996), de Archangel Award op het festival van Edinburgh (1999) en Chevalier dans l'Ordre des Arts et des Lettres (2004) in Frankrijk. In 2007 ontving hij in Nederland de prijs van de kritiek en in 2008 samen met Jan Versweyveld de prosceniumprijs, een Nederlandse oeuvreprijs. In 2014 kreeg hij van de Universiteit Antwerpen een Eredoctoraat voor Algemene Verdiensten. Voor 'A View from the Bridge' ontving Ivo van Hove in 2015 in Londen zowel de Olivier Award als de Critic's Circle Award voor beste regie.

Ivo van Hove's work has been groundbreaking in opening up audiences' understanding of classic texts and films. His work is unique, raw, shocking, surprising, hilarious – everything you want theatre to be – and he doesn't shy away from the ugly or the profane. In a word, stunning, with a capital 'S'. **Cate Blanchett**

© Jan Versweyveld

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Overheid

Vlaamse
overheid

Provincie
Antwerpen

STAD ANTWERP

mediasponsors

Knack

